

LITTERATUR

PRESSHISTORIA — MER ELLER MINDRE

Pressforskningen är mycket eftersatt i vårt land — det är lika gott att konstatera detta först som sist. Någon förändring och förbättring härutinnan lär det inte bli, förrän vi fått ett ordentligt pressforskningsinstitut och ett rikhaltigt pressarkiv.

Med desto större glädje och intresse anammar man då de bidrag på området, som tid efter annan lämnas i en förvisso sparsam följd. *Ragnar Anderssons* doktorsavhandling i fjol om »*Svenska Dagbladet och det politiska livet 1897—1918*» är otvivelaktigt det tyngst vägande, som på länge utkommit. Det är inte svårt att påvisa brister i denna monografi, men det skulle å andra sidan vara orätt att citera gamle Ovidius »ut desint vires». Den uppgift författaren enligt rubriken lagt på sig är helt enkelt gigantisk. Under det angivna tidsskedet utformades det moderna Sverige, folkstyret omdanades från grunden, ekonomiskt blev Sverige »en liten stormakt», socialt skedde lugnt men ändock raskt en omvälvning av revolutionerande — eller kanske kan man hellre säga evolutionerande — karaktär, kulturlivet såg upp nya strömningar, tekniken skapade nya förutsättningar på snart sagt alla livets områden.

Å andra sidan måste det ha varit en fascinerande tanke att följa detta genombrottsskede i svenskt liv sådant det tett sig från Svenska Dagbladets horisont och under aktiv medverkan av denna rikstidning och dess förnämliga stab av medarbetare på skilda områden. Dr Andersson har dock från början kapitulerat inför uppgiften att utforska vilken roll tidningen spelat för opinionsbildningen. Den frågan »har måst lämnas obesvarad». Här bör tilläggas ett tyvärr, ty trots svårigheterna, som måste vara mycket betydande, är det likväl den röda tråden i en opinionsbildande tidnings verksamhet, som författaren lämnat åsido. I stället har dr Andersson sökt koncentrera sig på att »utröna förhållandet mellan aktieägarna och huvudredaktören, relationen mellan denne och medarbetarna samt tidningens ställning till en rad politiska problem», även kulturpolitiska. Dessutom har förf. forskat för att få fram ett underlag till den åsiktsförskjutning, som försiggick omkring 1910 i SvD:s historia, dvs. dess övergång från frisinne till konservatism.

I aktuell tidningsforskning i olika länder har man, delvis av politiska skäl, strävat att utreda förhållandet mellan en tidnings ägare och dess insatser i samhällslivet. Bakom detta har legat misstanken att den kapitalistiske ägaren via pressen missbrukat den makt tidningsägandet kan ge. Det kan erinras om vad Royal Commission on the Press utredde i England 1947—49. Föregången av misstänkliggöranden mot den engelska pressen i en stil, som vann efterföljd i flera

länder och som vi även i Sverige märkte några svallvågor av efter andra världskriget, måste denna utredning efter ett intensivt och i och för sig rikt givande forskningsarbete konstatera, att dirigering av den engelska pressen från kapitalisters sida till eget gagn — och andras ohägn — inte förekommit eller förekom. »Även kvalitetstidningarna måste beakta att den som betalar fiolerna bestämmer melodin» — och den som betalar fiolerna är allmänheten! (Pressen som samhällsproblem, Svensk Tidskrift, häfte 2, 1950.)

Dr Ragnar Anderssons utredning på samma område beträffande Svenska Dagbladet kan knappast sägas ha utfallit lyckligt för forskaren. En initierad pressman skulle ha kunnat vägleda honom på denna punkt och låtit honom förstå, att en redaktionell tidningschef i vårt land och även i andra demokratiska länder övertar ansvaret för tidningens hållning. »Försök att ge direktiv för tidningens uppträdande betraktas som ett intrång i tidningschefernas verksamhet och kommer inte i fråga» (H. Tingsten: Argument, 1948, sid. 97.) Obekant härom har dr Andersson i sitt detektivarbete råkat ut för flera malörer, som närmast kan illustreras med några citat:

»Av intresse är att denna skärpning i SvD:s hållning gentemot det frisinnade programmet i försvarsfrågan inträder någon tid efter det att SvD fått betydande ekonomiskt stöd från högerhåll» (sid. 197).

»Denna propaganda för vänstern vid valet är desto märkligare som man på konservativt håll tidigare på året satsat en större summa pengar på SvD» (sid. 230).

»Helt i linje med tidningens program och aktieägarnas intressen fördömdes statsocialismen» (sid. 252).

»Ännu mera begripligt blir det sett mot bakgrunden av att man på högerhåll i början av 1908 satsat en mycket stor summa pengar för att få tidningen mera regeringsvänlig. Någon kraftigare svängning åt höger hade dock dessa pengar inte förorsakat. Det gjorde ej heller Keys återinträde i SvD:s tjänst. Liksom Zethelius deklarerade han, att SvD även i fortsättningen skulle föra en partiobunden frisinnad politik» (sid. 258).

Det kan räcka med dessa citat. Om inte förf. på förhand haft en skev inställning till och föreställning om förhållandet mellan pengar och press — och tydligen haft svårt att lösgöra sig därifrån — borde han ha förstått av sina egna ord att sambandet måste vara ett annat än hans eget antagande utgick ifrån.

Vad som i regel förekommer inom pressen på detta område är att tidningsägaren till tidningschef väljer en fackman med samma grundinställning som han själv. Uppstår skiljaktigheter mellan ägaren och ledaren — och sådant kan inte undvikas — får en separering ske under hyggliga former. Konstigare är det inte.

Det andra forskningsmålet för dr Andersson — relationerna mellan chefredaktören och medarbetarna — ger många intressanta inblickar. Förf. konstaterar att SvD:s hållning fixerades av skilda medarbetare och påpekar understundom divergenser dem emellan. Enskilda artikelförfattare görs också ansvariga för SvD:s ståndpunktstaganden.

Detta är inte så märkvärdigt som det kanske låter i dagens öron.

Litteratur

Verner von Heidenstam, som var en av grundläggarna av det nya SvD av 1897, syftade till en nationell linje i tidningens program. Han ville skapa »inom de bildade klasserna det upplysningsparti, som förstår vår historia och som gör sig till målsmän för vår fäderneärvda odlings traditioner». Dr Helmer Key har framhållit (SvD:s jubileumsnummer 18 dec. 1934), att SvD »ställde sig utanför de dåv. partierna i syfte att ge sina politiska medarbetare den yttrandefrihet, utan vilken då inom olika partier splittrade krav icke kunde enas». Denna medarbetarnas yttrandefrihet var med andra ord konstituerande för SvD av 1897 en följd av år framåt.

SvD nystartade 1897 som ett humanistiskt organ på nationell grund. Tidningen var en banbrytare och föregångare i dagspressen i vårt land, när det gällde kulturellt innehåll — »kulturduvan» — och dess internationella orientering och kringsyn var likaledes något nytt i pressen på den tiden. Politiskt var tidningen utpräglad försvarsvänlig, näringsvänlig (dess ledande män fattade snabbare än många andra industrialiseringens oerhörda betydelse för svenskt samhällsliv), socialt några steg före dåtidens höger, kulturellt var den radikal i konstpolitiken och så småningom mer och mer konservativt inriktad i litteraturpolitiken. Dr Andersson har nedlagt ett högeligen berömvärt arbete på att låta dessa sidor i SvD:s fysiologi komma fram. Ibland höjer han ögonbrynen, då han observerar skarpere differenser mellan prominenta medarbetares åsikter på skilda spalter eller under skilda, dock näraliggande utgivningsdagar, men senare tiders mer eller mindre prononcerade disciplin i spalterna var de första decenniernas mera partiobundna skribenter befriade ifrån.

Dr Anderssons tredje problem — om åsiktsförskjutningen i SvD från moderat-liberal till konservativ hållning — är inte något problem i själva verket. En historiker av facket har i ett par streckare i SvD ställt frågan, om det var högern som ändrade sig efter SvD eller tvärtom. Hans tycks mena det förra.

Frågeställningen förefaller närmast kuriös. Både tidningar och partier är underkastade utveckling, dessbättre. Vem som skyndade först och vem som långrotade betyder i historiskt perspektiv mindre, bara enighet råder om målet. Och alla kan inte bryta målsnöret på en och samma gång. Vem som lär av vem kan heller inte avgöras på varje punkt. Huvudsaken är att man både lär och glömmer. Tidningar såväl som partier leds numera av en handfull personer, en »hjärntrust», om man vill använda en skäligen sliten term. I kollegial överläggning utkristalliseras en produkt — den kan vara äkta eller simili. Vilketdera får framtiden ge besked om — det essentiella är att fritt och öppet sträva till det bästa för land och folk. Dr Anderssons avhandling berättar om att detta skett med hänsyn till »vår fäderneärvda odlings traditioner» för att citera Heidenstam 1897. Etiketter betyder mindre än handling i sådana strävanden.

Med många fakta och intresseväckande analyser har dr Andersson sökt följa handlandet i SvD. Om det understundom, agrikulturellt sagt, blivit skumplöjning, där djupplöjning varit påkallad, kan författaren finna en tröst i att något skall lämnas åt andra forskare.

Ivar Ljungquist, som var andre redaktör i Dagens Nyheter till 1947, håller på att samla material till belysning av sin tidnings inre historia. En första del, behandlande tiden 1889—1921, utkom i fjol under titeln »Bakom spalterna. Ur Dagens Nyheter's historia.» Med sina 376 sidor är det ett ganska digert arbete. Bidrag har lämnats av 43 författare med längre eller kortare anknytning till tidningen.

Utgivaren upphörde med sina pressande arbetsuppgifter i DN förhållandevis tidigt — vid 55 års ålder, då han tjänstgjort där i 28 år, därav 23 år som ansvarig utgivare och andre redaktör. Vid sidan av sina litterära intressen har han tydligen sedan ägnat sig åt denna prisvärda pressforskningsuppgift. Det skulle sannerligen vara förmanligt också för andra stora tidningar, om de på samma sätt kunde lösgöra en kunnig och entusiastisk man för samma ändamål, ty här får man ett stycke press- och personhistoria med samhällshistoriska kontakter, medan de agerande eller personer, som kände dem, ännu kan hålla i pennan eller är rent av verksamma. Även om det inte kan undvikas att en sådan mängd vittnesmål blir ojämn till kvaliteten, bidrar likväl t. o. m. relativt perifera utsagor till att komplettera bilder och miljö. Dagens Nyheter's politiska historia skall sedermera skrivas av annan penna.

Det mest vägande bidraget i samlingen kommer från DN:s huvudredaktör åren 1898—1921 Otto von Zweigbergk, som under åren 1926—1930 kastade ned en del anteckningar om sina journalistiska provår. De publiceras för första gången och ger i knapp och sober stil hållna karakteristiker av personer och händelser på och kring DN på 90-talet. Bl. a. får man ett levande porträtt av von Zweigbergks företrädare Fredrik Vult von Steijern. Hur denne efter Wall blev ägare till DN är en tämligen kostlig historia. Steijerns fysiologi framträder full av roande smådrag och med en tidtypisk arrangering av denne »journalistiske småfurste» med Fredrik Zethræus som »hovmarskalk».

Bland många andra intressanta profiler von Zweigbergk skissar fäster man sig särskilt vid Albert Sebergs, »under sin krafts dagar Sveriges yppersta publicist» enligt v. Z., vars betygsättning förvisso är vittnesgill. Han var tydligen i den tidens DN — på 1890-talet — en grå eminens, som »drev anonymiteten till dess spets». Professor Anton Karlgren berättar f. ö. i annat sammanhang om att »den gamla Dagens Nyheter's-traditionen höll på sin tid strängt på att de enskilda reporters skulle med klädsam blyghet träda i bakgrunden». Det har som bekant blivit annorlunda sedan. Om Seberg får man f. ö. veta att han var »ett stort stycke av en polyhistor», inte bara politiker utan också naturvetare och mycket annat. Under ett decennium uttryckte »Seberg och Seberg så gott som ensam Dagens Nyheter's redaktionella mening».

Einar Rosenborg, Elin Brandell, Ewald Stomberg, Ivan Bratt och många andra lämnar högeligen intresseväckande person- och sakhistoriska upplysningar i sina bidrag. Av speciell karaktär är prof. Anton Karlgrens beskrivning om DN:s första sida och dess tillkomst. Det är ett öppenhjärtigt dokument med många avslöjande glimtar. En

Litteratur

sentida läsare fäster sig kanske mest vid den snåla ransonering för köp av bidrag m. m., som tillämpades på denna redan då stora tidning.

Man avvaktar med spänning andra delen av denna samling historier om DN:s historia.

»Världens bästa tidningar» heter ett litet samlingsverk, som utkom i julas. Bidrag har lämnats av Gunhild Bergh, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidnings mångåriga Italien-korrespondent, om *Corriere della Sera* och *La Stampa*, av Ernst Bieri om *Neue Zürcher Zeitung*, f. Haagministern Joen Lagerberg och chefredaktör Alexander Stempels om *Nieuwe Rotterdamse Courant*, Alf Martin, GHT:s Londonkorrespondent, om *The Times* och *The Manchester Guardian*, av Martin Rogberg, några år svensk pressattaché i Sydamerika, om *La Prensa*, Victor Vinde, DN:s Parisredaktör, om *Le Monde* och *Le Figaro*, samt Sven Åhman, DN:s Newyork-korrespondent, om *New York Times*, *Christian Science Monitor* och andra amerikanska tidningar.

Dessa redogörelser är kortfattade och ger nog mera översikt än insikt. Såsom populärinformation fyller boken dock ganska gott sin uppgift. Det är drivna pennor med blick för det väsentliga, som förrättar presentationen. Ingående kunskaper lämnas emellertid inte och för en bredare publik måste frånvaron av varje illustrationsmaterial kännas som en påtaglig saknad.

Ragnar Ekman.

Ragnar Andersson: Svenska Dagbladet och det politiska livet 1897—1918. Almqvist & Wiksells Boktryckeri, Uppsala. Kr. 18: —.

Ivar Ljungquist (utgivare): Bakom spalterna. Ur Dagens Nyheters historia, del I, 1889—1921. Minnesanteckningar av Otto von Zweigbergk och andra. Bonniers. Kr. 23: 50.

Gunhild Bergh m. fl.: Världens bästa tidningar. Natur och Kultur. Kr. 10: —.

OM DEN FRANSKA RESISTANCEN

En tidskrift väl värd att hälsas med stort intresse även hos oss har under år 1950 startats i Frankrike under namnet »Revue d'histoire de la deuxième guerre mondiale» och bland staben av medarbetare finner man den framstående specialisten på modern utrikespolitik, professor Pierre Renouvin.

Tidskriften — hittills utkommen med åtta nummer har redovisat ett högintressant och rikhaltigt innehåll, behandlande centrala politiska och militära problem av det andra världskrigets historia, skiftande från de skilda krigsteatrar, som de krigförande har erbjudit, t. ex. Japan, Tyskland, Rumänien, åt vilka bl. a. ägnats särskilda nummer. Lejonparten tillkommer dock givetvis Frankrike, och tidskriftens redaktion har velat hedra »la résistance» genom att helt ägna den sitt första nummer. Häri redogöres i skilda artiklar för den tyska säkerhetstjänstens organisation i det ockuperade Frankrike, för såväl motståndsrörelsens som det Fria Frankrikes finansiering samt för den för-

ras allmänna fälttågsplan, den franska propagandan i BBC, ockupationen i Alsace-Lorraine m.m.

Med dessa strängt sakliga uppgifter om den franska frihetsrörelsen som jämförelsematerial är det så mycket mera givande att studera, hur denna ter sig i något som man skulle kunna kalla för den sovjetryska myten om »la résistance».

»Kommunisterna slåss till sista andedraget för fosterlandet, medan borgerligheten i kritiska moment alltid förråder sitt land!» Detta är en av grundtankarna i en nyutgiven sovjetrisk skrift, som i resonerande och kommenterande form behandlar den franska motståndsrörelsens skönlitterära bibliografi (E. M. Evnin: »Literatura frantsuskago soprotivlenija 1940—44»), och i ett telegram till sin store ledare i Moskva på dennes 60-årsdag 1939 förklarade de franska kommunisterna stolt, att »vi står på post». Ett förbehåll utgör dock givetvis, att det franska folkets kärlek till socialismens stora land säges innebära, att det under inga förhållanden kan tänkas stå Sovjetunionen emot, och detta spelade 1939 sin roll för partichefen Maurice Thorez, som under den tysk-ryska paktens dagar ingalunda ville i bokstavlig mening »slåss för fosterlandet» utan snabbt deserterade till Moskva förebärande, att det mot Nazityskland nyss förklarade kriget ej rörde sig om »vårt krig».

Det är förvisso sant, att det krig, som den 3 september 1939 av Tredje republiken förklarades mot Tredje riket ej fördes med verkligt allvar. I samma stund som den machiavellistiska Münchenpolitiken — samförstånd bakom Rysslands rygg med Hitler — till följd av dennes ständiga löftesbrott under den allmänna opinionens tryck måste överges, kunde samma politik omedelbart adopteras av Sovjet och likt en bumerang svängas västerut mot sina egna upphovsmän. Men de huvudlösa aktioner som regeringen Daladier efter krigsutbrottet igångsatte mot radikala vänsterelement, liksom f. ö. också mot tyska flyktingar — i berörda skrift karakteriserad som en krigsföring mot franska folket i stället för mot den nazistiske fienden — var dock ej något utslag av förstucken tyskvänlighet. Man kan nämligen ej förtänka de franska myndigheterna, att de identifierade hitlerism och stalinism, då den senare i detta krigsläge saboterade västerns krigsinsatser, såväl i England och Frankrike som i U. S. A. Anklagelsen mot Förenta Staterna för att 1939 ha furnerat den tyska fronten med krigsviktiga råvaror ter sig därför ganska malplacerad. Dessa kunde av naturliga skäl ej hämtas hinsides havet utan måste i själva verket tagas från helt annat håll.

Det katastrofala franska debaclet sommaren 1940 var emellertid långt ifrån i Sovjetpolitikens intresse. Därmed försvann den andra front som bolsjevikerna i ett senare läge så högljutt skulle komma att kräva. Under det år som emellertid ännu återstod, innan Hitler började sin olycksdigra invasion i Ryssland möter vi dock motsägande vittnesbörd om den franska kommunismens hållning. Thorez uppger i sin 1945 utgivna bok »Une politique de grandeur Francaise», att han tillsammans med Duclos omedelbart efter sammanbrottet i hans hemland appellerade till franska folket om motstånd mot den nazistiska

Litteratur

ockupationen. Det finnes nu också trovärdiga vittnesbörd som skulle kunna ge rum för en sådan positiv bedömning av kommunisternas hållning 1940, om också ledarna nog ej så fort övergav sina paroller om att kriget mot Hitler ej angick »arbetarklassens» intressen. Bl. a. sökte en framstående kommunistisk parlamentariker under Riomprocessens förberedande gå Vichymännen till handa för att visa de förölyckade republikanska koryféernas, en Daladiers, en Blums, en Reynauds »katastrofala» skuld till krigsutbrottet. Men å andra sidan säger Arthur Koestler, som i »Vi som älskade Frankrike» sannerligen på ett allt annat än smickrande sätt belyst det franska kommunistpartiets politik 1940—41, att man i de djupa leden bland detta aldrig godtog den tysk-ryska paktens imperativ utan ansåg sig omedelbart böra gå till strids mot den ordning som upprättats i landet av tyskarna och Vichy.

Om ej förr så den 22 juni 1941 var dock all tvekan bortblåst hos de franska kommunisterna. Man finner dem nu i främsta linjen i den underjordiska antinazistiska kampen, lika ofta avsjungande Internationalen — vid denna tid ännu officiell Sovjethymn — som Marseljäsen, när de heroiskt mötte döden inför de tyska exekutionsplutonerna.

Av vilken omfattning var då den kommunistiska insatsen i motståndsrörelsen? Det är naturligtvis mycket svårt att härvidlag göra några siffermässiga beräkningar. Överhuvud var maquisens numerär föga betydande. Mme Granet, förf. till den ovannämnda artikeln i »Revue d'histoire de la deuxième guerre mondiale» om maquisrörelsen och som av en tillsatt »Commission d'Histoire de l'occupation et de la Libération de France» fått i uppdrag att utreda hithörande problem säger, att den vid sin kulmination under befrielsestriderna blott nådde över siffran 30 000 man, samt tillägger att klientelet var mycket ungdomligt, varierande mellan 18 och 25 år.

Man kan dock utan vidare fastslå, att kommunisterna inom motståndsrörelsen representerade ett mycket aktivt element. I sin ideologiska fanatism, och i en situation då Sovjets intresse under Röda arméns kamp på liv och död krävde avlastning i en eller annan form i väster ville man ej finna sig i de västallierade stabernas maningar till återhållsamhet till dess att den andra fronten kunnat öppnas på Frankrikes mark och man på allvar kunde låta partisankriget slå ut i ljusan låga kring en desorienterad ockupationsmakt. Men förhastade aktioner av en alltför ringa och dåligt beväpnad guerilla gav dock å andra sidan föga militärt resultat och utlöste blott förfärliga hämndaktioner mot den fredliga befolkningen i stil med den av SS-trupperna anordnade bartolomeinatten i Oradour 1944.

Den eljest så bångstyrige de Gaulle — ett U. S. A.-politikens sorgebarn — hyste också den meningen, att man skulle avvakta den rätta tidpunkten för öppen aktion. Detta renderar honom — liksom f. ö. Tito — Evnins dom att hela tiden ha varit den imperialistiska politikens borne lakej, blott inriktad på att kväva det franska folkets befrielsekamp. Onekligen levde de Gaulle länge på sina brittiska värdar, vilka innan skyddslingen kunde etablera sin styrelse i Nordafrika och

utnyttja sitt imperiums resurser fick släppa till fiolerna till resistansens finansiering, vilken i någon mån kompletterades med den franska jordens egna tillgångar, regelrätt rekviderade av partisanbefälet. Motståndsrörelsens finansiella förhållanden har som nämnts även utretts i en artikel i »Revue de l'histoire de la deuxième guerre mondiale».

I krigets slutskede, då f.ö. den kommunistiska krigföringen med dess summariska ståndrätter vid de lokala utrensningarna i landsorten medförde onödiga och upprivande blodsutgjutelser — framställes de Gaulle i den här refererade sovjetiska skriften, trots att — som man torde erinra sig — han vid denna tid pakterade med Stalin i Moskva 1944, som den nattsvarte förrädaren. Bland de dussinlitteratörer, som fyller bokens sidor redovisas en viss M. Tillards erfarenheter, föreliggande i romanen »les roses de retour», där det säges, att gaullisterna — egentligen blott en avart av de tyska nazisterna — förådde patrioter i tusental till Gestapo. Eller också dirigerade de amerikanska flygande fästningar mot Marseille, vilka slog allt sönder och samman i arbetarkvarteren för att krossa en socialt inspirerad revolt mot tyskarna och Vichy!

Tyvänn kommer skildringarna av de litterära insatserna i detta kapitel av fransk nutidshistoria hos Evnin att för en västeuropé framstå i samma dager som sovjetlitteraturens egna liknande skildringar av hithörande ämnen med dess nationalistiska flåspatos, tomma deklamationer, svart-vita schabloner och stupida grovskryt. Även de franska författarna tillskrivas sålunda ett ymnigt bruk av »Hjältemodig», »Storartad», »Glansfull» o. d., då tal är om Sovjet och Stalin etc. Motståndsrörelsens verkliga litterära namn sådana som Jean Giraudoux, Jean Prévost, André Chamson, André Malraux, Francois Mauriac, Antoine de Saint-Exupéry och många andra — delvis intellektuella martyrer — nämns ej med ett ord. Den moderna franska parnassen och dess »avskryvda idéer» avfärdas med några hänfulla glosor om »camusar och sartrar», vilka det franska folket förmenas beteckna som »litteraturens dödgrävare». De enda stora namn som föres fram är Aragon och den nyligen avlidne Eluard. Av den förre, som skrivit fembandsverket »Les communistes» meddelas i rysk översättning en mängd heroiska dikter till stor del publicerade i den under Vichyregeringens förvaltning stående »fria zonens» press, sedermera i det underjordiska kommunistorganet »Lettres Françaises». När Aragon är som mest nationalistisk begråter han i en dikt att Paris till följd av högkvarterets förräderi ej följt Warszawas heroiska exempel och mött dess öde — en tanke som på sin tid mötte i Ilja Erenburgs »Paris fall». Till den stora fosterländska dikten, eller rättare sagt litteraturen räknas också Thorez' ovannämnda flammande appeller från exilen i Moskva, och hans patriotism är i svallning under de historiska dagarna vid Stalingrad, då han skriver: »6:e tyska armén, vilken en gång som en orkan svepte fram över Frankrike är helt förintad. Varje fransman måste dyrka Röda arméns heroism, dess generalers krigskonst och dess högste befälhavares, kamrat Stalins geni!»

Litteratur

Intressant är det försvar, som presenteras för Zola och Maupassant som nationella franska författare gentemot Vichys litterära åskådningar. Den senare blev föremål för en ganska nedsättande värdering — även översatt till svenska — av kollaborationisten Paul Morand, och i Evnins studie göres såväl hitlerismen som den fascistiska amerikanismen ansvarig för att ha omhuldat den kosmopolitiska villfarelsen, att konsten skulle stå över nationen!

Det var en gång under kriget i den demokratiska världen en ständig källa till indignation, att de nazistiska ockupanterna gav kommunisterna »skulden» för det motstånd, som mötte dem i de härtagna länderna. Denna tes återkommer nu i omkastad form i den sovjetryska myten om den franska motståndsrörelsen som uteslutande en kommunistisk aktion till fosterlandets befrielse.

Sven Åstrand.